

בלק ליום רביעי

קעא

יום רביעי

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו, שהם כנגד ן דמילוי ו"ו ראשונה דשם ב"ן, לקנות הארת נפש יתירה משבת הבאה:

רש"י

תורה

ביאור המקרא

(יז) **כִּי כִבֹּד אֲכַבְדְּךָ מֶאֱדָר. יוֹתֵר מִמֶּנּוּ שְׁהִיִּת נוֹטֵל**
לשעבר אני נותן לך (תנחומא 1): (יח) **מִלֹּא בֵּיתוֹ**
בסוף וזהב. למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים,
אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי נרץ
לשכור חיילות רבות ספק
נוטל ספק אינו נוטל, ואני
ודאי נוטל (תנחומא 1): **לֹא**
אוֹכֵל לְעֹבֵר. עַל כְּרַחוּ
גלה שהוא צרשות אחרים,
ונתנא כחן שאינו יכול לזטל
הצרכות שנתצרכו האצות
מפי השכינה (שס): (יט) **גַּם**
אֲתָם. פִּיּוֹ הִכְשִׁילוּ, גַּם
אֲתָם סוֹפְכִם לִילָךְ צַפְחֵי נַפְשׁ
כראשונים (תנחומא 1):

(יז) **כִּי כִבֹּד אֲכַבְדְּךָ מֶאֱדָר וְכָל**
אֲשֶׁר-תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וְלֹכְהָ
נָא קָבֵה לִי אֶת הָעַם הַזֶּה: אֲרִי
יִקְרָא אֶיִקְרִינֶךָ לַחֲדָא וְכָל דִּי תִימַר
לִי אֶעֱבִיד וְאִיתָא כְּעֵן לֹט לִי יִת
עֲמָא הָדִין: יח וַיַּעַן בָּלָעַם וַיֹּאמֶר
אֶל-עֲבָדֶי בָּלָק אִם-יִתֵּן-לִי בָּלָק
מִלֹּא בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל לְעֹבֵר אֶת-פִּי יְהוָה
אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קִמְנָה אוֹ גְּדוּלָּה: וְאֲתִיב בָּלָעַם וְאָמַר
לְעֲבָדֶי בָּלָק אִם יִתֵּן לִי בָּלָק מְלִי בֵּיתִיהָ כֶּסֶף וְדָהָב
לִית לִי רָשׁוּ לְמַעַבֵּר עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵי
לְמַעַבֵּד זַעֲרָתָא אוֹ רַבָּתָא: יט וַעֲתָה שְׂבוּ נָא בְּזֶה גַם-אַתֶּם הַלֵּילָה

ביאור רש"י

את כל ממונו, ומדבריו אלו למדנו שחמד לעצמו את ממונו
של בלק (תנחומא 1).

הודה על כרחו שהוא ברשות הקב"ה

לֹא אוֹכֵל לְעֹבֵר. אף שמתחילה לא רצה לגלות להם
שברשותו של הקב"ה הוא, בפעם הזאת על ברחו
גלה להם שהוא ברשות אחרים (הקב"ה), ונתנא
במא במה שאמר 'לא אוכל לעבור את פי ה' שאינו
יכול לבטל הצרכות שנתצרכו האצות מפי השכינה
(שס).

פיו הכשילו לגלות האמת

(יט) **גַּם אֲתָם.** מדוע הוסיף לומר להם 'גם אתם',
אלא פיו הכשילו ואמר דברים אלו בלא
דעת, כלומר גַּם אֲתָם סוֹפְכִם לִילָךְ צַפְחֵי נַפְשׁ -
בדאבון נפש ובצער פראשונים, שהרי לא קללם לבסוף
(תנחומא 1).

בלק לבלעם אכבדך יותר מאשר בתחילה

(יז) **כִּי כִבֹּד אֲכַבְדְּךָ מֶאֱדָר.** כבד אכבדך היינו בנתינת
ממון, ומה שאמר לו 'מאוד' כוונתו שיותר ממון
מפיה שְׁהִיִּת נוֹטֵל ששעבר בעבור קללתך, אני נותן לך
כשתבוא אלי עכשיו (תנחומא 1).

נפשו של בלעם רחבה

(יח) **מִלֹּא בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב.** ממה שנקט דווקא דוגמה
זו ולא אמר 'אף אם יהרגני בלק לא אוכל' וגו'
למדנו שנפשו רחבה - תאוותו מרובה ומחמד ממון
אחרים, שכן אמר בלעם, ראוי לי [-לבלק] ליתן לי כל
כסף וזהב שאני יכול לעבור את פי ה' ולקללם,
שהרי אם רצונו להלחם עמהם צריף הוא ששבר חיילות
רבות, וגם לאחר ששכר חיילות עדיין לא מובטח לו
הנצחון אלא ספק נוצח ספק אינו נוצח, ואני נדאי
נוצח אותם על ידי קללתי, ומשום כך היה עליו ליתן לי

ביאור המקרא

תורה

רש"י

מה יסף [-יוסף] ה' דבר [-לדבר] עמי: מזה יוסף. לא ישנה דבריו מזכרה לקללה, הלואי שלא יוסף לדבר, כאן נמנעו שעתיד להוסיף להם זכות ויאמר [-ואמר] לו, אם לקרא לך באו האנשים, קום לך אתם, ואף את הדבר אשר אדבר אליך לעשות, רק אתו תעשה בעל כרחך:

מעשה האתון והתגלות המלאך לבלעם

כאשר רכב בלעם על אתונו בדרכו, התייצב מלאך ה' כנגדו, ונסתה האתון מחמתו ולחצה את רגל בלעם לקיר ורבעה תחתיה. לאחר שהיכה אותה בלעם ג' פעמים פתחה האתון פיה, והוכיחה אותו על מעשיו. אחר כך נגלה לו המלאך והוכיחו, ואמר לו להמשיך בדרכו והזהירו שלא ידבר כי אם את אשר יורהו ה'.

(כא) ויקם [-וקם] בלעם בבקר, ויחבש [-וקשר] בעצמו את איתנו למסורותיה, וילך עם שרי מואב:

ואדעה מה יסף יהוה דבר עמי: וכען אורכו כען הכא אף אתון בלילא ואדע מה יסף יי למלא עמי: כ ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואף את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה: ואתא מימר מן קדם יי לות בלעם ליליא ואמר ליה אם למקרי לך אתו גובריא קום איזיל עמהון וברם ית פתגמא די אמליל עמך יתיה תעביד: שלישי בא ויקם בלעם בבקר ויחבש את איתנו וילך עם שרי מואב: וקם בלעם בצפרא וזריז ית אתניה ואזל עם

למקרי לך אתו גובריא קום איזיל עמהון וברם ית פתגמא די אמליל עמך יתיה תעביד: שלישי בא ויקם בלעם בבקר ויחבש את איתנו וילך עם שרי מואב: וקם בלעם בצפרא וזריז ית אתניה ואזל עם

ביאור רש"י

נרקה נבואה מפיו שה' יוסף לברכם

מה יסף. מהו לשון 'יוסף', אלא נטוין לומר להם, בטוח אני ללא ספק שלא ישנה הקב"ה את דבריו מבקרה לקללה, אלא שאיני יודע אם יוסף לברכם או לא, וזהו שאמר 'ואדעה מה יסף ה' היינו הלוי' ש'לא יוסף לקרוא אותם על ידי, כאן נתגבא שעתיד הקב"ה להוסיף להם ברכות על ידו (שם).

רשות ההליכה - רק לצורך קבלת שכר

(כ) אם לקרא לך. הלא ברור הדבר שבאו בשביל לקרוא לו ומהו לשון 'אם לקרא לך', אלא כך אמר לו ה', אם תקריאה ש'לך היא, היינו להנאתך, וקבור אתה פל' ע'ליה ש'כר, 'קום לך אתם' לטובתך.

אבל בלעם הלך כדי לקללם

ואף. 'אך' לשון מיעוט הוא, כלומר על פ'ךך רק 'את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה' ואין לך רשות לעשות שום דבר מדעתך, ואף על פי כן וילך בלעם עם שרי מואב [כמבואר בפסוק הבא], לפי שאמר בליבו ש'מא אפתנו [-אפייסנו] ויתרצה לקללם.

שנאתו לישראל קלקלה את השורה

(כא) ויחבש את איתנו. מדוע טרח בעצמו לעשות מלאכה בזויה זו, אלא מכאן ש'שנאה מ'ק'ק'ת את השו"ה - סדר ההנהגה, ש'מרום שנאתו לישראל לא המתין לעבדיו שיעשו זאת אלא הקדים ויחבש הוא בעצמו את חמורו אף על פי שאין דרכו ומנהגו לעשות זאת בעצמו. אמר הקדוש ברוך הוא, ר'שע, פ'ךך ק'ךמך א'ב'ר'הם א'ב'יהם שמרוב תשוקתו ורצונו לעשות רצון ה' שציווהו להעלות את יצחק בנו לעולה, שינה אף הוא את סדרי הנהגותיו וחבש את חמורו בעצמו, כמו ש'נאמר (בראשית כב א) 'וישכם א'ב'ר'הם בבקר ויחבש את חמורו' וזריזותו של אברהם תגבר על של בלעם שלא יוכל להם לישראל (תנחומא ח).

כונה אחת עם שרי מואב

עם שרי מואב. מדוע הוצרך הכתוב לפרש שהלך עם שרי מואב, אלא בא להשמיע שהיה ל'בו פ'ל'בם ש'נה - שהיה שמח בפורענות ישראל כמותם (שם).

רש"י	תורה	ביאור המקרא
(כז) כִּי הוֹלֵךְ הוּא. ראה שהדבר רע צעני המקום ונמארה לילך: לְשׁוֹן לֹא. מלאך של רחמים היה, והיה רוצה למנעו מלחטוא שלא יחטא ויאבד (ראה תנחומא): וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ. מכאן לאדם חשוב היואל לדרך, יולך עמו שני אנשים לשמשו, וחוזרים ומשמשים זה את זה (ס):	(כב) וַיַּחַר אֵף [-והתחזק כעס] אֱלֹהִים על בלעם כִּי הוֹלֵךְ [-שהולך] הוּא, וַיִּתְּנֵב [-ונעמד] מִלְּאֵף ה' בְּדֶרֶךְ לְשׁוֹן לֹא - להסיטו ולהטותו מדרכו, וְהוּא [-בלעם] הִיָּה רֹכֵב עַל אֲתָנּוֹ באותה שעה, וּשְׁנֵי נְעָרָיו היו עִמּוֹ:	

רְכָבִי מוֹאֵב: כב **וַיַּחַר אֵף אֱלֹהִים**
כִּי הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְּנֵב מִלְּאֵף יְהוָה בְּדֶרֶךְ לְשׁוֹן לֹא
וְהוּא רֹכֵב עַל אֲתָנּוֹ וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ: ותקף רוגזא דיי ארי אזיל הוא ואתעתד
מִלְּאֵכָא דיי באורחא לְשׁוֹן לִיָּה והוא רכיב על אתניה ותריין עולימוהי עמיה:

רש"י	ביאור רש"י
נהנה מהליכתו נגד רצון הקב"ה (כב) כִּי הוֹלֵךְ הוּא. אף שנתן לו הקב"ה רשות ללכת, בכל זאת כעס עליו כשהלך, לפי שבלעם רָאָה שְׂהֵבְדָּר רַע בְּעֵינָי המקום ואף על פי כן נִתְאַוָּה לִיָּדָה. המלאך היה של רחמים, למנעו מחטוא לְשׁוֹן לֹא. אף שהתייצב כנגדו לשטן לו ולהפריעו בדרכו, קראו הכתוב 'מלאך ה' שהוא שם של מידת רחמים, לפי ש מִלְּאֵכָא שְׁלָל רַחֲמִים הָיָה, וְהָיָה רוֹצֵה לְמַנְעוֹ	מִלְּאֵכָא שְׁלָל יַחְטֵא וַיֵּאבֵד ולכך בא להיות לשטן לו (ראה תנחומא ח). היוצא לדרך יולך עמו שנים שישמשוהו וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ. היה די שיאמר 'נערי עמו' ומדוע אמר 'שני', אלא מִכָּאן למדנו לְאָדָם חֲשׁוֹב הַיּוֹצֵא לְדֶרֶךְ, שיוֹלֵךְ עִמּוֹ שְׁנֵי אַנְשִׁים כדי לְשִׁמּוּשׁוֹ, וְחֻזְרִים וּמְשִׁמְשִׁים זֶה אֶת זֶה, כלומר שאם יחלה אחד מהם יוכל השני לשמשו, ולא יצטרך הוא בעצמו לשמש את עבדו (ס).

רש"י	נביאים (מכא ו ז-יב)	ביאור המקרא
(ז) יוסיפו לתמוה, הִירָצָה וכי ירצה ה' בְּאֲלָפֵי אֵילִים וּבְרִבְבוֹת נַחֲלֵי שָׁמֶן לַצֶּקֶת על המנחות. הָאֵתָן האם אקריב את בני בְּכוֹרֵי לַכֹּפֶר על פִּשְׁעֵי, או אקריב את פְּרִי בְטָנִי בעבור חַטָּאת נַפְשִׁי, ומהו איפוא הגמול שאוכל להשיב לה' על רוב רחמיו וחסדיו עמדי:	(ז) נַחֲלֵי שָׁמֶן. למנחות: הָאֵתָן בְּכוֹרֵי. קרנן לפשעי: (ח) הַגִּיד. הקדוש ציון לֹא אֶת לֹא אֶת מֶה טוֹב לֹא לַעֲשׂוֹת: והצנע לכת. מרגס יונתן הו' גִּנֵּעַ לְמִיָּהּ דְּחִסְלָמָא דְּלִלְהָה.	ה' לֹא אָדָם, מֶה טוֹב בעיניו, ומה הוא הדבר אשר ה' דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ. לא קרבן יבקש, פִּי אִם - אלא רק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט - שתשפטו דין אמת, וְאֶהְבֵּת - ותאהבו לגמול חֶסֶד, וְהִצַּנַּע לִכְת עִם אֱלֹהֵיךָ - שתלכו בדרכי ה' ובמצוותיו בצניעה ובענוה:
(ח) חֲלָף חֻבִּי חָבוֹב מְעִי חֲלָף חֲטָאֵי נַפְשִׁי: ח הַגִּיד לָךְ אָדָם מֶה טוֹב וּמַה יְהוָה דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאֶהְבֵּת חֶסֶד וְהִצַּנַּע לִכְת עִם אֱלֹהֵיךָ: הִתְחַוָּה לָךְ אֲנָשָׁא מֶה טָב	(ח) חֲלָף חֻבִּי חָבוֹב מְעִי חֲלָף חֲטָאֵי נַפְשִׁי: ח הַגִּיד לָךְ אָדָם מֶה טוֹב וּמַה יְהוָה דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאֶהְבֵּת חֶסֶד וְהִצַּנַּע לִכְת עִם אֱלֹהֵיךָ: הִתְחַוָּה לָךְ אֲנָשָׁא מֶה טָב	

רש"י	ביאור רש"י
(ז) נַחֲלֵי שָׁמֶן. למנחות: הָאֵתָן בְּכוֹרֵי. האם אתן את בני בְּכוֹרֵי קָרְבָּן לְפִשְׁעֵי [לכפר על פשעי]:	הוא לֹא אָדָם מֶה טוֹב לֹא לַעֲשׂוֹת בשבילי, והם - משפט אהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך:
(ח) הַגִּיד. תשובת הנביא היא שכבר הגיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ	וְהִצַּנַּע לִכְת. תרגם יונתן 'הו' גִּנֵּעַ לְמִיָּהּ בְּדִחְתָּא דְּאֱלֹהֵיךָ' [-היה צנוע ללכת ביראת ה'], כלומר,

ביאור המקרא

נביאים

רש"י

קריאת הנביא לתשובה

(ט) קול ה' בפי הנביא לעיר - לאנשי עיר ירושלים יקרא לעוררם לתשובה, והקורא להם הוא איש תושיה [מלשון 'יש' והיא חכמה שקיימת לעולם]

יראה שמך - הנביא המעוררם לתשובה הוא איש חכמה שרואה ומתבונן לראות את דרכי ה'. וכך אומר להם, שמעו מטה - האזינו אל התראת הנביאים במקל ועונש שיבוא עליכם, ומי יעדה - מי המזמין לאותה פורענות, הלא הוא ה' שבידו היכולת לקיים גזירתו:

(י) תמה הנביא, עוד האש - היעלה בדעתכם שיתקיים בית רשע ואצרות רשע - ממון שגול ברשעותו - לאורך ימים, ואיפת רזון - מידת מזון קטנה שאינה משבעת את העניים וזעומה היא - מעלה כעס באפו של הקב"ה. היעמדו אלו ימים רבים:

וזדברי הימים (ה' ז יג) מצינו אישי אזי דוד במקום 'שי', אף כאלו 'אש' במקום 'יש'. וכן בשמואל (ב' יד יט) אס אש להמין ולהשמיל, אס 'יש' להאמין ולהשמיל. ויונתן תרגם כן ה'אית, שיעלה בלזכסם שיתקיים בית רשע לאורך ימים ולאורו רשע: ואיפת רזון זעומה. מדה קטנה שעשיריכם מרמים זה העניים ומציאין אותן לידי רזון,

ומה יי תבע מנה אלהן למעבד דין דקשט ולמרחם גמילות חסדא והוי צניע להלכא בדחלתא דאלהה:
ט קול יהוה לעיר יקרא ותושיה יראה שמך שמעו מטה ומי יעדה: קל נביא דיי על קרתא מכלן ומלפניא דחלין לשמא שמע מלכא ושלטונא ושאר עמא דארעא: עוד האש בית רשע אצרות רשע ואיפת רזון זעומה:

דבר אחר והצנע לכם לא כמידת הקדוש צרוך הוא מידת צער ודם, אדם מצייס את חזירו וצא לפייסו ואומר לו איני מתרצה לך עד שיצוא פלוני ופלוני שצויתני לפניהם, אבל הקדוש צרוך הוא אין חפץ אלא שישוב אליו כינו לצין עצמו: (ט) קול ה' לעיר יקרא. קל נביא דה' על קרתא (מרגוס יונתן), מכריזן להם תשובה: ותושיה יראה שמך. ותושיה קורא להם הנביא אשר רואה את שמך, אשר נותן לז להצונן ולראות דרכיך. ותושיה מוסב על מקרא שלמעלה הימנו: שמעו מטה ומי יעדה. הטו חזון ושמעו מטה, הפורענות אשר תרדה אתכם שהנביאים מתריס צכס, ושמעו מי הוא אשר ייעד אותם הפורענות אס יכולת צידו לקיים מה שגזר. ויונתן

לא כן תרגם: (י) עוד האיש בית רשע ואצרות רשע. ה"א האש נקודה פת"ח לפי שהיא תמוה. וכן פירושו, עוד לשון אורך ימים הוא, האש כמו 'היש', וכן בשמואל (ב' יד יט) אס אש להמין ולהשמיל. ויונתן תרגם כן ה'אית, שיעלה בלזכסם שיתקיים בית רשע לאורך ימים ולאורו רשע: ואיפת רזון זעומה. מדה קטנה שעשיריכם מרמים זה העניים ומציאין אותן לידי רזון,

ביאור רש"י

שמעו מטה ומי יעדה. כך אומר להם הנביא: הטו חזון ושמעו מטה [מלשון מקל], כלומר, תנו לב אל הפורענות [מטה] אשר תרדה אתכם, שהנביאים מתריס בכם על כך, ושמעו עוד 'ומי יעדה' - מי הוא אשר ייעד [המזמין] לאות הפורענות, אס יכולת צידו לקיים מה שגזר. ויונתן לא כן תרגם:

(י) עוד האש בית רשע ואצרות רשע. אות ה"א של תיבת 'האש' נקודה פת"ח לפי שהיא תמוה. וכן פירושו, 'עוד' לשון אורך ימים הוא, 'האש' כמו 'היש', וכן בשמואל (ב' יד יט) אס אש להמין ולהשמיל. ויונתן תרגם כן ה'אית, שיעלה בלזכסם שיתקיים בית רשע לאורך ימים ואצרות רשע:

ואיפת רזון זעומה. איפת רזון היא מדה קטנה ששעיריכם מרמים בה [עמה] את העניים שאינם שבעים ממנה ומציאין אותן לידי רזון, ולכן

התנהג בעבודת ה' וקיום המצוות בשפלות וצנעה. דבר אחר [פירוש נוסף], 'והצנע לבת' לא במדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם היא כשאדם מביט את חברו וקא אחר כך לפיסו, אינו מתרצה, ואומר לו איני מתרצה לך עד שיבא פלוני ופלוני שצויתני לפניהם ואז אתרצה לך, אכל מדת הקדוש ברוך הוא אינה כך, ואף אס חטא אדם בפרסום כנגדו ית' אין חפץ שתשובתו תהא בפרסום אלא שישוב האדם אליו כינו לבין עצמו:

(ט) קול ה' לעיר יקרא. תרגם יונתן 'קל נביא דה' על קרתא' - קול נביא ה' על העיר, כלומר הנביאים מכריזין להם [לאנשי העיר] לשוב בתשובה: ותושיה יראה שמך. ואיש תושיה קורא להם, כלומר הנביא אשר רואה את שמך, והוא איש חכם אשר נותן לב להתבונן ולראות דרכיך הוא הקורא לתשובה. ותיבת 'ותושיה' מוסב על מקרא שמעו מטה ומי יעדה קול ה' לעיר יקרא ורצה לומר שהקריאה באה ע"י איש תושיה:

בלק ליום רביעי

קעה

רש"י	נביאים	ביאור המקרא
היא ועומה נאפו של הקדוש ברוך הוא:	עוד האית פית רשיעא אוצרין דרשע ומכילין דשקר מיתין לוט:	(יא) שהיה ראוי להם לומר, האזנה במאזני רשע - וכי אצדק במשפט כשבידי משקלות כוזבים ובכנים אבני מרמה - ובאמתחתי אבנים שמרמות את המשקל:
	יא האזנה במאזני רשע ובכנים אבני מרמה: היזכרון במזנון דרשע ובכנים דביה מתקלין רברבין וידעקין:	(יב) אשר עשיריה מלאו חמם וישביה דברו-שקר ולשונם רמיה בפיהם: דעתיראה מלן אוצריהון חטוף ויתבהא ממללין שקר ולישנהון נכלין בפומהון:
	עשירים דברו שקר להרויח ממון ולישונם מדברת רמיה בפיהם:	

ביאור רש"י

היא 'ועומה' נאפו של הקדוש ברוך הוא - כלומר גורמת היא לחרון אף:

רש"י	כתובים (תהלים צא ח-יג)	ביאור המקרא
הבוטח בה' יראה רק בעיניו את מיתת הרשעים, ואליו לא 'בוא שום רע, כי בטח בה' כמגן ומחסה, ולא יזדמנו לו ולבני ביתו שום רעה וחולאים, כי 'צוה ה' את מלאכיו לשומרו, וישאוהו על ידיהם כדי שלא יכשל באבן, ואף כשידרוך על אריות ונחשים לא יזיקהו.	(ח) אתה הבוטח בה', רק בעיניך תביט אל מיתת הרשעים, ואת ששמת	(א) וישלומת. כליון. ולמה:
	ח רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה: לחוד בעיניך תהי מסתכל והיך מתגמרין רשיעי תחמי: כ כי אתה יהוה מחסי עליזון שמת מעונך: עני שלמה וכן אמר ארום אנת הוא יי רוחצני	(ט) כי אתה. אמרת ה' מחסי. והרי זה מקרא קצר: עליזון שמת מעונך. את הקדוש ברוך הוא שמת מעון מצטחק: (י) לא תאונה. לא תקרה, וכן וסאלהים אנה לידו (שמות כא יג):
	במדור עלאה שויתא בית שכנתך: לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך: אתיב מרי עלמא וכן אמר לא תארע לך בישתא ומכתשא ומזיקנא לא יקרבון במשפניך: יא כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך: ארום	(ח) וישלומת. ואת פליון הרשעים תראה. ושלמה תזכה לך: (ט) כי אתה. אמרת ה' מחסי, כמו שכתוב לעיל (פסוק ב). וימרי זה מקרא קצר - שחסר במקרא תיבת 'אמרת':

ביאור רש"י

שמת לך שיהיה לך כמעון מבטחך - בית דירה שהיך סומך ובוטח בו לנוס אליו מכל רע:	(ח) וישלומת. ואת פליון הרשעים תראה. ושלמה תזכה לך: (ט) כי אתה. אמרת ה' מחסי, כמו שכתוב לעיל (פסוק ב). וימרי זה מקרא קצר - שחסר במקרא תיבת 'אמרת':
(י) לא תאונה. לא תקרה [תזדמן] 'אליך' שום 'רעה'. וכן מצינו 'אנה' בלשון מקרה, שנאמר (שמות כא יג) 'והאלהים אנה' [הקרה וזימן] לידו:	עליזון שמת מעונך. את הקדוש ברוך הוא העליון,

ביאור המקרא

כתובים

רש"י

(יב) עַל פְּנֵים [כפות ידיהם] יִשְׁאוּנָהּ [ישאו אותה] המלאכים, שאם לא יעשו כן, בְּפִנְיָהּ בָּאָבֶן רֶגֶלָהּ - שמא תיכשל רגלך באבן ותקבל מכה:

(יג) עַל שְׂחָל [אריה] וְעַל פֶּתֶן [נחש] תִּדְרֹךְ, ולא יזיקוך. וכן תִּרְמֹס ברגליך על כַּפִּיר [אריה צעיר] וְעַל תַּנִּין [נחש], ולא יזיקוך:

מִלְאָכָיו יִפְקֹד עָלָהּ לְמִטְרָנָהּ בְּכָל אֹרְחָתָהּ: יב עַל-כַּפֵּים יִשְׁאוּנָהּ פֶּן-תִּגָּף בָּאָבֶן רֶגֶלָהּ: על

תוקפיהוּן יטלונָהּ דלמא תתקל ביצרא בישא דמתיל לאבני רגלָהּ: יג על-שחל ופתן תדרך תרמס כפיר ותנין: על גור בר ארזין ופתנא תבעוין תרמוס אריא וחורמנא:

ברגליך על כַּפִּיר [אריה צעיר] וְעַל תַּנִּין [נחש], ולא יזיקוך:

ביאור רש"י

(יב) בְּפִנְיָהּ. בְּפִנְיָהּ. וְכֵן בְּפִנְיָהּ נְגִיפָהּ, פִּירוּשׁוֹ 'מכשול', אֲצוּפִי"ר בְּלִעְיָז:

רע"ב

משניות (סנהדרין פ"י)

רע"ב

(א) כֹּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. כֵּן לְמָה, תֵּנָּה, הוּא כֹפֶר בְּחַיִּית הַמֵּתִים לְפִיכָן לֹא יִהְיֶה אִפְּלוּ אֵלּוּ שְׁנֵחֵיבּוֹ מִיָּתָהּ צַדִּיק מִפְּנֵי רָשָׁעוֹת, יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְעוֹלָם הַבָּא הַאֲמֹר כֵּאֵן הוּא הָעוֹלָם הַבָּא אַחֵר חַיִּית הַמֵּתִים, שְׁעִידִים לַחַיִּים וְלַעֲמוּד בְּגוֹפֶס וּצְנִפֶס חַיִּים נִלְחִים, כַּחֲמָה וּלְזִנְה וּכְכּוֹכְבִּים, כְּדַמִּיתִי בְּגַמְרָא בְּהַאי פְּרָקָא, מַחִים שְׁעִידִים לַחַיִּים אֵין חוֹרִין לַעֲפֹר. וְהָעוֹלָם הַבָּא אֵין צוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׂמִיה וְאֵף עַל פִּי שֵׁשׁ צוֹ גוֹף וְגוֹיָה, אֵלָּא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעַטְרוֹתֵיהֶן בְּרָאשֵׁיהֶן וְנִהְיִין מִזֵּי שְׂכִינָה. וּמִפְּנֵי שֶׁאֵין כָּל יִשְׂרָאֵל שׂוֹן צוֹ, אֵלָּא הַגְּדוֹל לְפִי גְדֻלּוֹ וְהַקָּטָן לְפִי קָטָנוֹ, מִשּׁוּם הֵכִי קָטָן יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק: הָאֲמֹר אֵין תַּחֲיִית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. בְּגַמְרָא קָאֵמֵר, וְכָל

א כֹּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵחֵיבּוֹ (יֵשׁ עֵינָהּ ס כֹּא) וְעַמְּהָ פְּלִים צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מְטָעִי מְעֻשָּׂה יְדֵי לְהַתְפָּאֵר. וְאֵלּוּ שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, הָאֲמֹר אֵין תַּחֲיִית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, וְאֵין תּוֹרָה מִן הַשְּׂמִים, וְאֵפִיקוֹרוֹס. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, אֵף הַקּוֹרָא בְּסִפְרֵים הַחִיצוֹנִים, וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמִּכָּה וְאֹמֵר (שְׁמוֹת טו כו) כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שְׁמָתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵל.

ביאור המשנה

סנהדרין פרק י

בפרק זה יבואר למי יש חלק בעולם הבא ולמי אין חלק בעולם הבא, וכמו כן יבוארו בפרק זה ענינים רבים השייכים לחיי העולם הבא, וכן יבואר בו דיני עיר הנדחת:

משנה א

כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵחֵיבּוֹ (יֵשׁ עֵינָהּ ס כֹּא) וְעַמְּהָ [ועם ישראל] בְּלִי צְדִיקִים, צְדִיקִים יִירָשׁוּ אֶרֶץ [את העולם הבא], והסיבה שיירשו את העולם הבא משום שהם נֶצֶר מְטָעִי [ענף שנטעת], והם מְעֻשָּׂה יְדֵי שֵׁשׁ לְהַתְפָּאֵר' בהם, כלומר, העם אשר

בו בחרתי אתפאר בו כי יהיו צדיקים ותמימים, ויבואו לחיי העולם הבא.

המשנה מפרשת מי הם שאין להם חלק לעולם הבא:

וְאֵלּוּ הֵם שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, הָאֲמֹר אֵין תַּחֲיִית הַמֵּתִים נְלֻמְדָת מִן הַתּוֹרָה, וְהָאֲמֹר שְׂאִין הַתּוֹרָה מְסוּרָה לְנוֹ מִן הַשְּׂמִים, וְאֵפִיקוֹרוֹס - מְבוּזָה תַלְמִידִי חֲכָמִים. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, אֵף הַקּוֹרָא בְּסִפְרֵים הַחִיצוֹנִים - סִפְרֵי מִינִים, וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמִּכָּה וְאֹמֵר אֵת הַפְּסוּק (שְׁמוֹת טו כו) כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שְׁמָתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵל.

וההוגה את השם. של ארבע אומות כמו שהיא נכתב: (ב) שלשה מלכים וארבעה הדיוטות. אף על פי שגדולים וחכמים היו. אין להם חלק לעולם הבא: שלא הייתה אמונתם שלימה. ואף על גב דכלעס מאומות העולם הוה, ואין כל ישראל יש להם חלק אבא שאול אומר, אף ההוגה את השם באותיותיו: ב שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא. שלשה מלכים, ירבעם, אחאב, ומנשה. רבי יהודה אומר, מנשה יש לו חלק לעולם הבא, שנאמר (דברי הימים ב' לג יג) ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבהו ירושלים למלכותו. אמרו לו, למלכותו השיבו ולא לחיי העולם הבא השיבו. ארבעה הדיוטות, בלעם, ודואג, ואחיתפל, וגחזי: ג דור המבול אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין, שנאמר (בראשית ו ג) לא ידון רוחי באדם לעלם, לא דין ולא רוח. דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (בראשית יא ט) ויפץ ה' אתם משם על פני כל הארץ. ויפץ ה' אתם, בעולם הזה. ומשם הפיצם ה', לעולם הבא. אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ס' יג ג) ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד. רעים בעולם הזה. וחטאים, לעולם הבא. אבל עומדין בדין. רבי נחמיה אומר, אלו ואלו אין עומדין בדין, שנאמר (מלכים א' ה) על כן לא יקמו רשעים במשפט, זה דור המבול. וחטאים בעדת צדיקים, אלו אנשי סדום.

ביאור המשנה

אבא שאול אומר, אף ההוגה את השם באותיותיו - המפרש שם בן ארבעים ושתים אותיות, אין לו חלק לעולם הבא:

משנה ב

המשנה מונה שמות של אנשים מסוימים וידועים שאין להם חלק לעולם הבא:

דור הפלגה - שבנו את מגדל בבל, וערכב ה' את שפתם והפיצם על פני כל הארץ, אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ס' יא ט) ויפץ ה' אתם משם על פני כל הארץ, ויש לדרוש את הפסוק ויפץ ה' אתם, בעולם הזה, שהפיצם על פני כל הארצות, ומשם הפיצם ה' לעולם הבא, שאין להם חלק בו.

אנשי סדום, אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ס' יג ג) ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד, ויש לדרוש, רעים, בעולם הזה, וחטאים, לעולם הבא, שישארו בחטאם ולא יהיה להם חלק בעולם הבא, אבל עומדין בדין להענש על מעשיהם, ואף שנענשו בעולם הזה, היה חטאם גדול כל כך שראוי להענישם שוב בעולם הבא.

רבי נחמיה חולק ואומר, אלו ואלו - בין אנשי דור המבול ובין אנשי סדום, אין עומדין בדין, ולא כתנא קמא האומר שאנשי סדום עומדים בדין, שנאמר (מלכים א' ה) על כן לא יקמו רשעים במשפט וחטאים בעדת צדיקים, ויש לדרוש כך, על כן לא יקמו רשעים במשפט, זה דור המבול, שנאמר בהם (בראשית ו ט) כי רפה רעת האדם בארץ, ואינם נשפטים על מעשיהם, וחטאים בעדת צדיקים, אלו אנשי סדום, שנאמר

שלשה מלכים, וארבעה הדיוטות - אנשים פשוטים, אין להם חלק לעולם הבא. ואלו הם אותם שלשה מלכים שאין להם חלק לעולם הבא, א. ירבעם בן נבט מלך ישראל, ב. אחאב בן עמרי מלך ישראל, ג. ומנשה בן חזקיה מלך יהודה. רבי יהודה אומר, מנשה יש לו חלק לעולם הבא, שנאמר (דברי הימים ב' לג יג) ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבהו ירושלים למלכותו, כלומר, שמנשה חזר בתשובה והתפלל אל הקדוש ברוך הוא ששמע את תפילתו והחזירו למלכותו, אמרו לו חכמים, אדרבא מפסוק זה יש ללמוד שלמלכותו בלבד השיבו, ולא לחיי העולם הבא השיבו. ואלו הם אותם ארבעה הדיוטות שאין להם חלק לעולם הבא, א. בלעם בן בעור, ב. ודואג האדומי, ג. ואחיתפל, ד. וגחזי, תלמידו של אלישע הנביא:

משנה ג

המשנה מביאה דורות שלמים שהיו בעולם, שלכל אנשי אותו דור אין חלק לעולם הבא:

דור המבול אין להם חלק לעולם הבא, ואין עומדין בדין להענש על חטאיהם, שנאמר (בראשית ו ג)

קצח

בלק ליום רביעי

רע"ב

משניות

רע"ב

'בורתי בריתי עלי זבח'. שכתו זרית עם המקום עלי זכאים ושלמים, דכתיב (שמות כד ה) 'ויזבחו זכאים שלמים', וכתיב (שם פסוק ח) 'ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית: אין עתידים לחזור.

אמרו לו, אינם עומדים בעדת צדיקים אבל עומדין בעדת רשעים. מרגלים אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (נמזכר יד לו) וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה'. וימתו, בעולם הזה. במגפה, בעולם הבא.

ממקום שגלו. והא דלמרינן שירמיה החזירן ויאשיהו בן חמון מלך עליהם, לא כולן חזרו אלא מקצתן: (ד) 'יצאו אנשים בני בליעל'. בניס שאינם עולים בתחיית המתים, ונדמין כמדיחין:

דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין, שנאמר (שם פסוק לה) במדבר הזה יתמו ושם ימתו, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, עליהם הוא אומר (תהלים נ ה) אספו לי חסידי בריתי עלי זבח. עדת קרח אינה עתידה לעלות, שנאמר (נמזכר טו לג) ותכס עליהם הארץ, בעולם הזה. ויאבדו מתוך הקהל, לעולם הבא, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, עליהם הוא אומר (שמואל א' ז ו) ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל. עשרת השבטים אינן עתידין לחזור, שנאמר (דברים כט כז) וישלכם אל ארץ אחרת פיוס הזה, מה היום הזה הולך ואינו חוזר, אף הם הולכים ואינם חוזרים, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, פיוס הזה, מה היום מאפיל ומאיר, אף עשרת השבטים שאפל להן, כך עתיד להאיר להן: ד אנשי עיר הנדחת אין להן חלק לעולם הבא,

ביאור המשנה

בהם (שם יג יג) 'אנשי סדם רעים וחסאים לה' מאד', ואף הם לא ישפטו על מעשיהם.

אמרו לו חכמים לרבי נחמיה, אדרבה, יש לדייק מלשון הפסוק שלא כדברך, שנאמר 'ותטאים בעדת צדיקים', שאנשי סדם אינם עומדים בעדת צדיקים, אבל עומדין בעדת רשעים להענש על מעשיהם.

מרגלים - עשרת המרגלים שנשלחו על ידי משה רבינו לתור את הארץ והוציאו את דיבת הארץ רעה, אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (נמזכר יד לו) וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה', ויש לדרוש את הפסוק, 'וימתו', בעולם הזה, 'במגפה', בעולם הבא.

דור המדבר - אותם שש מאות אלף שיצאו ממצרים ומתו במדבר, אין להם חלק לעולם הבא, ואין עומדין בדין להענש, שנאמר (שם פסוק לה) 'במדבר הזה יתמו ושם ימתו', בעולם הזה, ויש להם חלק לעולם הבא, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, עליהם הוא אומר (תהלים נ ה) 'אספו לי חסידי בריתי בריתי עלי זבח', והכוונה בפסוק זה לדור המדבר, שכתרו ברית עם ה' בעולות וזבחים, שנאמר (שמות כד ה, ט) 'ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים', ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה, ומלשון 'אספו' משמע שמיתתם לא היתה מיתה עולמית, אלא כאסיפה בלבד, ויעמדו לחיי העולם הבא.

עדת קרח שנבלעה באדמה, אינה עתידה לעלות, שנאמר (שם טו לג) 'ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל', ויש לדרוש, 'ותכס עליהם הארץ', בעולם הזה,

הזה, ויאבדו מתוך הקהל, לעולם הבא, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, עליהם הוא אומר (שמואל א' ז ו) ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל, כלומר אותם בני קרח שהוידם ה' לשאול, עתידים לעלות.

עשרת השבטים שהגלה סנחריב קודם חורבן בית המקדש הראשון, שהם כל ישראל מלבד שבט יהודה ושבט בנימין, אינן עתידין לחזור ממקום גלותם, שנאמר (דברים כט כז) וישלכם אל ארץ אחרת פיוס הזה, ופסוק זה נאמר על עשרת השבטים, שהושלכו כולם יחד לארץ אחרת, ויש לדרוש, מה היום הזה הולך ואינו חוזר, אף הם - עשרת השבטים, הולכים ואינם חוזרים, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, עשרת השבטים עתידים לחזור, ויש לדרוש את הפסוק באופן אחר, 'פיוס הזה', מה היום מאפיל - בבוקר אינו מאיר כל כך, ובצהריים מאיר, אף עשרת השבטים שאפל להן עתה, כך עתיד להאיר להן, כשיחזרו מגלותם:

משנה ד

משנה זו עוסקת בדינם של אנשי עיר הנדחת, והיינו עיר שהודחו מרובית ושבחה לעבוד עבודה זרה. ונתחדש בתורה שיש חילוק בין יחידים העובדים עבודה זרה ובין רוב העיר שעבדו עבודה זרה, שהיחידים נהרגים על ידי סנהדרין קטנה במיתת סקילה וממונם מותר בהנאה, ואילו המרובים נהרגים על ידי סנהדרין גדולה במיתת סייף וממונם נשרף ואסור בהנאה. ולהלן יבוארו פרטי הדינים בזה:

אנשי עיר הנדחת - אנשי העיר שרובם הודחו לעבוד עבודה זרה, אין להן חלק לעולם הבא,

קעט

בלק ליום רביעי

רע"ב

משניות

רע"ב

אומס צסיף וממונן אצד. ואס לא נמאלו רוצה של עיר, דנין אומן צסקילה וממונן פלט: (ה) החמרת והגמולת. שירא של חמרים ושל גמלים שנשמהו בעיר שלשים יום, הוי להו צכלל 'יושבי עירס': הרי אלו מציילין. אס רוצ אנשי העיר הודמו ומיעוט לא הודמו, וחמרים וגמלים שלא הודמו משלימין את המועט לעשות רוב, הרי אלו מזילין, שאין ממונן אצד אלא נדונין כיחידים. והוא הדין דגורמין נמי לעשות עיר הנדחת, אס הודמו עמם לעשותם רוב, אלא דתנא אזכותא קא מהדר. ועוד דהא פסיקא ליה טפי, דתס חמרת וגמלת אין דעתן מעורבת עס צני העיר שיהיו נדחין עמהן:

שנאמר (דברים יג יד) יצאו אנשים בני בליעל מקרפך וידיחו את יושבי עירם. ואינן נהרגים עד שיהיו מדיחיה מאותה העיר ומאותו השבט ועד שידח רבה ועד שידחו אנשים. הדיחוה נשים וקטנים או שהדח מעוטה או שהיו מדיחיה חוצה לה, הרי אלו פניחים. וצריכין שני עדים והתראה לכל אחד ואחד. זה חמר פניחים מבמרים, שהיחידים בסקילה,

עד שיהיו מדיחיה מאותה העיר. דכתיב (דברים יג יד) יצאו אנשים בני בליעל מקרפך וידיחו את יושבי עירם, ולא יושבי עיר אחרת: ומאותו השבט. דכתיב (סג) מקרפך, מקרב השבט עמנו: ועד שיודח רובה. של עיר. דכתיב (סג) יושבי עירס, דמשמע ישונה של עיר דהיינו רוצה: הרי אלו כיחידים. שעצדו עבודה זרה. וידונו צסקילה וממונן פלט: וצריכים. אנשי עיר הנדחת: שני עדים והתראה לכל אחד ואחד. שהיו מרצים להס צני דיין, וכל מי שנמאל שצד עבודה זרה צעדים והתראה מפרישים אומן עד שיראו אס הס רוצה של עיר מציילין אומן לצית דין הגדול וגורמין דין סס והורגים

לפיכך ממונן פלט. והמרים בסיף, לפיכך ממונן אבד: ה הנה תפה את וגו' (דברים יג טו). החמרת והגמלת העוברת ממקום למקום, הרי אלו מציילין אותה. החרם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב (סג), מכאן אמרו נכסי צדיקים שבתוכה

ביאור המשנה

שמונן פלט - שאין מכלים את ממונן עמם, ומותר הוא בהנאה, ואילו המרבים העובדים עבודה זרה, הקילה עליהם התורה שמיתתם בסיף, ולפיכך החמירה עליהם שמונן אבד, שיש לשורפו ואסור בהנאה:

משנה ה

המשנה מבארת כמה דינים לגבי עיר הנדחת הנלמדים מן המקראות העוסקים בה:

נאמר במקרא (דברים יג טו) 'הנה תפה את יושבי העיר הזאת לפי חרב' וגו', וכיון שלאחר שאדם נמצא בעיר שלושים יום הוא נחשב מיושבי העיר, לכן יש לדייק מתיבת 'יושבי' שהחמרת והגמולת - שיירה של רוכבי חמורים וגמלים, העוברת ממקום למקום, ונתעכבה בעיר הנדחת שלושים יום, הרי אלו מציילין אותה, כלומר, אם רוב יושבי העיר הודחו לעבוד עבודה זרה, ומיעוט אנשי העיר לא הודחו עמהם, אזי דינה של העיר להיות 'עיר הנדחת', אבל אם יש בה שיירה של רוכבי גמלים וחמורים שנתעכבו בה שלושים יום, ולא הודחו לעבודה זרה, וכאשר הם מצטרפים למיעוט נמצא שרוב אנשי העיר לא הודחו, מצילים הם את כל יושבי העיר שאין ממונן אובד, שהרי אף שיירה זו בכלל 'יושבי העיר' הם, אלא הורגים את המודחים כדין יחידים העובדים עבודה זרה.

דין נוסף. נאמר במקרא (סג) 'החרם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב', מכאן אמרו חכמים, שנכסי הצדיקים שבתוכה - בתוך העיר,

שנאמר (דברים יג יד) 'יצאו אנשים בני בליעל מקרפך וידיחו את יושבי עירם', וממשמעות דברי הכתוב 'יצאו אנשים', יש ללמוד שיצאו מכלל ישראל, ואין להם חלק עמם לעולם הבא.

ואינן נהרגים - אין המודחים נהרגים במיתת סיף כדין אנשי עיר הנדחת, עד שיהיו מדיחיה - האנשים שהדיחו את יושבי העיר לעבוד עבודה זרה, מאותה העיר - דרים באותה העיר של המודחים, ומאותו השבט - וכן שיהיו המדיחים בני אותו השבט של המודחים, ועד שידח רבה - וכמו כן אין העיר נעשית לעיר הנדחת עד שיודחו רוב תושבי העיר לעבוד עבודה זרה, ועד שידחו אנשים - וכן אינם נהרגים אלא אם כן היו המדיחים אנשים, ולא נשים או קטנים. אבל אם הדיחוה נשים וקטנים, או שהדח רק מעוטה של העיר, או שהיו מדיחיה דרים מחוצה לה - חוץ לעיר, הרי דינם של מודחים אלו פניחים העובדים עבודה זרה, שמיתתם בסקילה וממונן מותר בהנאה.

וצריכין המודחים שני עדים והתראה לכל אחד ואחד, דהיינו שאינם נהרגים אלא אם כן ישנם שני עדים על כל אחד מן העובדים לעבודה זרה, וכמו כן התרו העדים בכל אחד מהם קודם שעבד.

זה חמר פניחים מבמרים - לענין זה חמורים היחידים העובדים עבודה זרה מן המרובים העובדים, שהיחידים מיתתם בקרפף החמורה, ולפיכך - מאחר שהחמירה עליהם התורה במיתתם, הקילה עליהם

רע"ב

משניות

רע"ב

(ו) היתה רחובה חוצה לה. אם מקום קצוץ בני העיר היה חוץ לה, כונסים אותה לתוך העיר, שצריך לעשות לה רחוב צמודה: רחוב. פלטיא גדולה: הקדשות שבתוכה יפדו. כלומר אין נשרפים אלא זריכים פדייה כשאר כל ההקדשות: ותרומות ירקבו. בגמרא מוקמין לה צמרומה ציד כהן, דממון כהן הוא וחל עליה איסור דעיר הנדחת. ומיהו לא היו התרומות נשרפים כשאר שללה, דלא מזלזלין בה כולי האי, לפיכך ירקבו. ואם תרומה

אובדין, שפחוצה לה פלטיא. ושל רשעים, בין שבתוכה בין שפחוצה לה, הרי אלו אובדין: ו (שנאמר) (דברים יג י) ואת כל שללה תקבץ אל תוף רחבה וגו'. אם אין לה רחוב, עושין לה רחוב. היה רחובה חוצה

לה, פונסין אותו לתוכה. שנאמר (ס) ושרפת באש את העיר ואת כל שללה פליל לה' אלהיה. שללה, ולא שלל שמים. מכאן אמרו, ההקדשות שבה יפדו, ותרומות ירקבו, מעשר שני וכתבי הקדש יגזזו. פליל לה' אלהיה, אמר רבי שמעון, אמר הקדוש ברוך הוא, אם אתם עושים דין בעיר הנדחת, מעלה אני עליכם כאלו אתם מעלין עולה פליל לפני. (ס) והיתה תל עולם (לא תבנה עוד), לא תעשה (אפלו) גנות ופרדסים, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר, לא תבנה עוד, לכמו שהיתה אינה נבנית אבל נעשית היא גנות ופרדסים. (ס) ולא ידבק בידיך מאומה מן החרם, שכל זמן שהרשעים בעולם, חרון אף בעולם. אבדו רשעים מן העולם, נסתלק חרון אף מן העולם:

ביאור המשנה

ההקדשות שבה - רכוש ההקדש שבעיר הנדחת, יפדו בממון, ותרומות שבה ירקבו, כלומר, אסורים הם בהנאה אך אין לשורפם דרך בזיון, ומעשר שני וכתבי הקדש שבה יגזזו.

פלטיא לה' אלהיה' (ס), אמר רבי שמעון, אמר הקדוש ברוך הוא, אם אתם עושים דין בעיר הנדחת - הורגים את יושביה ושורפים את ממונה, מעלה אני עליכם כאלו אתם מעלין קרבן עולה הנשרף פלטיא לפני.

והיתה תל עולם' (לא תבנה עוד) (ס), דהיינו, שיש להשאיר את העיר חריבה, ואסור לבנותה לעולם, ואף לא תעשה (אפלו) גנות ופרדסים - אין לנטוע בה מיני פרי וירק, אלו דברי רבי יוסי הגלילי. אך רבי עקיבא אומר שיש לדייק מהמשך דברי המקרא 'לא תבנה עוד', שדווקא לכמו שהיתה אינה נבנית, דהיינו, שאסור לבנות בה בתים, אבל נעשית היא גנות ופרדסים.

ומסיים הכתוב (ס פסוק י) 'ולא ידבק בידיך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו', דהיינו, שאם לא תיטול מאומה מנכסי העיר שהוחרמו ישוב ה' מחרון אפו, ללמדך, שכל זמן שהרשעים הלוקחים מן החרם נמצאים בעולם, יש חרון אף בעולם, ובשעה שאבדו רשעים אלו מן העולם, נסתלק חרון אף מן העולם:

דהיינו, אלו שלא נידחו לעבוד עבודה זרה, אובדין - אף נכסיהם נשרפים בכלל נכסי שאר אנשי העיר, אבל נכסיהם שפחוצה לה פלטיא - אם יש לצדיקים אלו נכסים מחוץ לעיר, נותרים הם לפליטה, ואין צריך לשורפם, שכן יש לדייק מלשון המקרא 'אותה' שאין לשרוף אלא מה שבתוכה, והנכסים של הרשעים, דהיינו, אלו שנידחו לעבוד עבודה זרה, אזי בין אלו שבתוכה - בתוך העיר, ובין אלו שפחוצה לה - אף נכסים שיש להם בעיר אחרת, הרי אלו אובדין, שכן יש לרבות מלשון המקרא 'ואת כל שללה':

משנה ו

(שנאמר) נאמר בתורה 'ואת כל שללה תקבץ אל תוף רחבה וגו' (דברים יג י), ויש ללמוד מכאן שיש לאסוף את כל הממון שבעיר אל הרחוב שבה, שהוא מקום רחב שבו מתאספים אנשי העיר, ושם שורפים אותו ואם אין לה - לעיר זו רחוב, עושין לה רחוב, כדי לקיים את מצות הכתוב. וכמו כן אם היה רחובה חוצה לה - אם מקום הכינוס של בני העיר הוא מחוץ לעיר, אזי פונסין אותו לתוכה - צריך לעשות לה רחוב אחר בתוכה, ובו לשרוף את כל נכסי העיר. שנאמר (ס) ושרפת באש את העיר ואת כל שללה פלטיא לה' אלהיה' יש לדייק מדברי המקרא, שדווקא של העיר עומד לשריפה, ולא של שמים - רכוש הקדש. מכאן אמרו חכמים,

כלומר, דין זה לא נאמר אלא בנכסים הנמצאים בערים הסמוכות לעיר הנדחת, שניתן לקבצם משם ולהביאם אל תוך העיר, באותו היום שבו כונסים את כל שללה אל תוך רחוביה, אבל נכסים הנמצאים בערים הרחוקות, שאי אפשר לקבצם ולהביאם אל תוך העיר עד לאותו היום, אינם נאבדים.

הגמרא מביאה דין נוסף שאמר רב חסדא:

אמר רב חסדא, פקדונות של אנשי עיר הנדחת מותרין, ואין צריך לאבדם יחד עם רכוש העיר.

מבררת הגמרא, היכי

דמי - באיזה אופן מדובר, אי

לימא דעיר אחרת

ואיתנהו בגוה - אם נאמר

שכוונתו לפקדונות השייכים

לאנשים הדרים בעיר אחרת,

שהופקדו ביד אדם מאנשי

עיר הנדחת ונמצאים בתוך

העיר, פשיטא דמותרין -

פשוט הדבר שמותרים הם

ואין צריך לאבדם, שהרי לא

שליה הוא - אין זה בכלל

שלל עיר הנדחת, אלא שלל

עיר אחרת. ואליא בהכרח

צריך לומר שכוונת רב חסדא

לפקדונות דידהו ואיתנהו

בעיר אחרת - שהפקידו

אנשי עיר הנדחת נכסים אצל

אדם הדר בעיר אחרת. ומעתה

יש לברר, אי דנקבצין

לתוכה - אם ניתן לקבצם

מאותה העיר ולהביאם לתוך

העיר הנדחת עד לזמן שריפת

נכסי העיר, אמאי מותרין -

מדוע אכן מותרים הם, הרי

בכלל שלל עיר הנדחת הם,

ואי אין דנקבצין לתוכה -

ואם מדובר באופן שהם

מופקדים בערים רחוקות ולא

ניתן להביאם לכאן בזמן, הא

אמרה דא זמנא - הרי

כבר אמר רב חסדא דין זה

פעם אחת, שרק נכסים

שאפשר לקבצם לעיר עד לזמן

השריפה נאבדים, ומדוע הוצרך לחזור ולשנותו.

מבאר הגמרא, לא - אין הכוונה בזה לפקדונות

השייכים לאנשי עיר הנדחת, אלא לעולם דעיר אחרת

שנינו במשנה, החרם אותה ואת כל אשר בה כו' מכאן אמרו נכסי צדיקים וכו'.

הגמרא מביאה ברייתא בענין זה:

תנו רבנן - שנו חכמים בברייתא, נאמר במקרא לגבי

עיר הנדחת (דברים יג טו-יז)

'החרם אותה ואת כל

אשר בה וגו', ואת כל שללה

תקבץ', ומאחר ותיבת 'אותה'

למעט היא באה, יש לדייק

מכך פרט לנכסי צדיקים

שבחוצה לה, שאם יש בעיר

מיעוט אנשים צדיקים שלא

נדחו לעבודה זרה, ויש להם

נכסים המופקדים ביד אחרים

הדרים מחוץ לעיר, אין הם

נאסרים בהנאה. ומן התיבות

שבהמשך הפסוק 'ואת כל

אשר בה' יש ללמוד דרבנות

נכסי צדיקים שבתוכה,

שהנכסים שיש לצדיקים בתוך

העיר אובדים יחד עם כל

ממון אנשי העיר. ומתיבת

'שליה' שבאה למעט, יש

לדייק ולא ששם שמים,

דהיינו, שאין מאבדים נכסי

תרומה או הקדש שבתוכה

מאחר שאין הם שלל העיר

אלא של שמים. ומן התיבות

'ואת כל שליה' יש ללמוד

דרבנות את נכסי הרשעים

שבחוצה לה, כלומר, שאם

לאנשי העיר הרשעים שנדחו

לעבוד עבודה זרה יש נכסים

מחוץ לעיר, צריך לאבד אף

אותם. אמר רבי שמעון,

מפני מה אמרה תורה

שנכסי הצדיקים שבתוכה

[בתוך העיר] יאבדו, אף

שהם לא עבדו עבודה זרה,

מפני שמי גרם להם

לצדיקים שידורו בתוכה -

בתוך עיר של רשעים, ממונם

שהיה להם בעיר ולא רצו

להפסידו, ופיקדו נענשים

הם שממונם אבד.

הגמרא מבררת את דברי הברייתא:

אמר ר' - שנינו לעיל

בברייתא, שמן התיבות 'ואת כל שליה תקבץ' לומדים

דרבנות את נכסי הרשעים שבחוצה לה שאף הם

אובדים עמה. אמר רב חסדא, ודנקבצין לתוכה.

ביאור הגמרא

גמרא

ביאור הגמרא

דְּמַפְקְדֵי בְּתוֹכָהּ - רב חסדא עוסק בפקדונות השייכים לאנשי עיר אחרת שהופקדו אצל אנשי עיר הנדחת, ומכל מקום אין הדין פשוט שהנכסים מותרים, דְּהָכָא בְּמָאֵי עֲסָקִינוּ בְּגוֹן דְּקַבִּיל עָלֶיהָ אַחֲרֵיכֶן - מדובר באופן

שהנפקד שהוא מאנשי עיר הנדחת קיבל על עצמו אחריות על הפיקדון, מהו דְּתִימָא - ולפיכך היה מקום לומר, דְּבִינוּ דְּקַבִּיל עָלֶיהָ אַחֲרֵיכֶן בְּדִידֵיהָ דְּמִי - שמאחר וקיבל על עצמו את אחריות הפיקדון נעשו הנכסים כשלו, ויש לאבדם בכלל נכסיו, קָא מְשַׁמַּע לָן רב חסדא שאין הדין כן, אלא הנכסים מותרים.

הגמרא מביאה דין נוסף שאמר רב חסדא לגבי ממון עיר הנדחת:

אָמַר רַב חֲסֵדָא, בְּהֵמָּה הַשֵּׂיכָת לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּשׁוֹתְפוֹת, חֲצִיָּה שְׁלֹא אִדָּם הָדָר בְּעִיר הַנִּדְחָת וְחֲצִיָּה שְׁלֹא אִדָּם הָדָר בְּעִיר אַחֲרָת, הָרִי בַּהֶמָּה זֹאת אֲסוּרָה כֹּלָּה בִּאֲכִילָה, אֲבָל עֵיפָה שֶׁל שְׁנֵי שׁוֹתְפִים, חֲצִיָּה שְׁלֹא אִדָּם הָדָר בְּעִיר הַנִּדְחָת וְחֲצִיָּה שְׁלֹא אִדָּם הָדָר בְּעִיר אַחֲרָת, הָדִין הוּא שֶׁחֲצִיָּה מִזֵּדֶתָּה בִּאֲכִילָה. מָאֵי טַעְמָא - מה היא סיבת החילוק בזה בין בהמה לעיסה, בְּהֵמָּה בְּמָאֵן דְּלֹא פְּלִיגָא דְּמִיָּא - בהמה של שותפות הרי היא כמי שלא נחלקה ונאסרה כולה באכילה, מאחר ואין הבהמה ניתרת באכילה עד שתשחט כדין בשני סימנים, וכיון שסימן אחד של עיר הנדחת הוא אין מועילה בו השחיטה, ולפיכך אין להתיר באכילה אפילו את החצי השני שאינו של עיר הנדחת. אֲבָל עֵיפָה בְּמָאֵן דְּפְּלִיגָא דְּמִיָּא - הרי

היא כמי שנחלקה, שמאחר ואינה זקוקה לשחיטה כדי להתירה, עומדת היא כל הזמן לחלוקה, ולפיכך אף שמחציתה נאסרה אין בכך כדי לאסור את חציה השני. הגמרא מביאה ספק של רב חסדא בענין שחיטת בהמת עיר הנדחת: בְּעִי [-נסתפק] רַב חֲסֵדָא, בְּהֵמָּת אִדָּם הָדָר בְּעִיר הַנִּדְחָת, שֶׁהָדִין הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹרֵגָה בַּחֲרֵב וְנֹאסֶרֶת

בהנאה, כמאמר הכתוב (דברים י טו) 'הַחֶרֶם אֲתָה וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֵת בְּהֵמָתָהּ לְפִי חֶרֶב', מִהוּ דְּתִימָהּ - האם מועילה בָּהּ שְׁחִיטָה לְמַהֲרָה מִיָּדִי טוֹמֵאת נְבִילָה, כלומר, אם תשחט בכשרות האם דינה כבהמה שחוטת שאינה מטמאה נבילות, או שדינה כבהמה הרגה שטמאה.

וצדדי הספק הם, האם מאחר ש'לפי חרב' אָמַר רַבְּחִמָּא - אמרה תורה שיש להרוג את הבהמה בחרב, אזי לֹא שָׁנֵא שְׁחִיטָה מִשְׁחָט לֹא שָׁנֵא קְטָלָא מְקַטָּל - אין חילוק בין שחיטה להריגה, שאפילו השחיטה נידונית כהריגה ואינה מועילה לטהר את הבהמה מטומאת נבילה, או דְּלָמָא - או שמא יש לומר, דְּבִינוּ דְּשְׁחִיטָה מְהִינָא לָהּ שְׁחִיטָה - שמאחר ושחט את הבהמה כדינה הועילה לה שחיטה זו שאינה מטמאת, אף שאסורה היא באכילה והנאה, ולא נאמר 'לפי חרב' אלא כשהורגה שלא בדרך שחיטה. מָאֵי, תִּיקוּ - תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.

הגמרא מביאה ספק של רב יוסף בדיני עיר הנדחת:

בְּעִי [-נסתפק] רַב יוֹסֵף, שִׁיעָר שֶׁל גִּישִׁים צִדְקָנִיּוֹת הָדָרֹת בְּעִיר הַנִּדְחָת, דְּהִינּוּ, נָשִׁים שֶׁלֹּא נָדָחוּ לְעִבּוֹד עֲבוּדָה זָרָה יַחַד עִם שָׂרָר בְּנֵי הָעִיר, מִהוּ - האם אף השיער נכלל בציווי הכתוב 'ואת כל שללה תשרוף', ויש לגזוז ולשרפו יחד עם כל ממון העיר, שהרי אף ממון הצדיקים נשרף, או לא.

אָמַר רַבָּא, מְדַבְּרֵי רַב יוֹסֵף שֶׁנִּסְתַּפֵּק לַעֲנִין שִׁיעָר שֶׁל נָשִׁים צִדְקָנִיּוֹת, יֵשׁ לְלַמּוֹד הָאֵל

דְּרִשְׁעִיּוֹת אָסוּר - שהיה פשוט לו הדבר ששיער של נשים רשעיות שנדחו לעבוד עבודה זרה נשרף בכלל שאר ממון העיר, וכיצד יתכן הדבר, הרי 'ואת כל שללה תשרוף' אֵל תוֹף רַחֲמֶה וְשִׁרְפָתָהּ בָּאֵשׁ פְּתִיב (דברים י ט), ויש ללמוד מדברי הכתוב שרק מִי שֶׁאֵינוּ מְחֻסְרֵי אֵלָּא קְבִיצָה וְשִׁרְפָה נשרף בכלל ממון העיר, דהיינו, כל

בלק ליום רביעי

קפג

ביאור הגמרא

גמרא

ביאור הגמרא

ממון שניתן לקובצו ולשורפו בלא עשיית פעולה נוספת, יצא זה - השיער, שאי אפשר לקובצו ולשורפו, שמוחוסר תלישה וקביצה ושריפה - שהרי צריך תחילה לגוזזו, ורק לאחר מכן ניתן לקובצו ולשורפו, ומכיון שהוא מחוסר פעולה נוספת אינו נשרף בכלל ממון אנשי העיר, ואפילו שיער הנשים הרשעיות אינו נשרף, ואם כן מה מקום יש להסתפק לגבי שיער נשים צדקניות.

אף אמר רבא, ודאי הדבר ששיער הנשים אינו נשרף בכלל ממון העיר, בין של צדקניות ובין של רשעיות, אלא ספיקו של רב יוסף בנשים צדקניות היה בפיאה נכרית שלובשת האשה על שעה, שבזה פשוט הדבר שבשל רשעיות צריך לשורפו יחד עם שאר הממון והמלבושים שלהן, והספק הוא לגבי נשים צדקניות.

מבררת הגמרא, היכי דמי - באיזה אופן יש להסתפק, אי דמחוסר בגופה בגופה דמיא - אם באופן שהפאה הנכרית מחוברת

יצא זה שמוחוסר תלישה וקביצה ושריפה. אלא אמר רבא בפיאה נכרית. היכי דמי, אי דמחוסר בגופה, בגופה דמיא, לא צריכא דתלי בסיבטא, בנכסי צדיקים שבתוכה דמי ואבר, או דלמא כיון דעילא ונפקא בלבושה דמי, תיקו:

רש"י: תלישה. שרץ נלחם: פיה נכרית. גדיל של שערות דעלמא שעושין לנו קא מצעי ליה לרז יוסף אס של דקניות הוי: מחוסר בגופה. שנקשר זה: בגופה דמי. וכסס שאין שורפין מלבושין שעליהן שהרי דקניות הן כן אין שורפין אותו גדיל: דתלי בסבטא. מלה אותו גדיל צמד ואין קשורין זה עכשיו: כיון דעילא ונפקא. רגילה לקושרה מדיר אף על פי שלא קשרתו עכשיו כל מקום שהיא שם נדון כמלבוש שעליה דכל שעתא דעתה עליה וכשאר מלבושין דמי:

יש לדונה כמלבוש שעליה שאינו נשרף בכלל ממון עיר הנדחת. תיקו - תעמוד שאלה זו בספק שלא נפשטה:

ביאור הזוהר

זוהר (ח"ג בלק ריא-):

ביאור הזוהר

במאמר זה מבואר פירוש הברכה שברך בלעם 'הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא', לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה'. פירוש אחד שמשבח את עם ישראל הקם בבקר לעבודת הבורא ועוסק בתורה, ובלילה קורא קריאת שמע שעל המיטה והורג את המזיקים. פירוש נוסף הוא שלעתיד לבוא יהרגו עם ישראל את האומות כאריה תקיף, ומדרך האריה להרוג את טרפו על ידי ששוכב עליו, אבל עם ישראל 'לא ישכב', אלא ביד רמה יהרוג בשונאיו ויכניעם. פירוש נוסף הוא שהכוונה על עבודת הקרבנות, שנראה על המזבח דמות אריה רובץ בשנתקבל הקרבן, וזה היה המלאך הקדוש אוריאל שנראה להם כאריה על המזבח. אבל אם לא היו ראויים, אזי היה נראה כלב על המזבח, עד שחזרו בתשובה ונראה אריה. ומבואר שבקריאת שמע שעל המיטה הורגים אלף קב"ה מזיקים. ומסיים המאמר שכנגד השלש פעמים שהכה בלעם את אתונו ונתכוין אז להפעיל את כשפיו, נתברכו ישראל שלש פעמים, וגם זכו נגד זה להתברך שלש פעמים בשנה כשעלו לרגל בבית המקדש.

'הן עם כלביא יקום' וגו' (זמדרנ כג כד). מאן עמא תקיפא פישראל, בשעתא דאתנהיר צפרא, קם ומתגבר פאריא לפולחנא דמאריהון, בכמה שירין, בכמה תושבחות, משתדלי פאורייתא פל יומא. ובליילה 'לא ישכב' וגו' (סס). פד בעי פר נש למשכב על ערסיה, מקדש שמה עלאה, אמליך ליה לעילא ותתא. פמה גרדיני נמוסין מתקשרן קמיהו,

מקדש את שם ה' העלין בקריאת שמע שעל המיטה, ובוה אמליך ליה לעילא ותתא - ממליך את הקב"ה למעלה ולמטה בפסוק שמע ישראל. פמה גרדיני נמוסין מתקשרן קמיהו - כמה כוחות בעלי דינים הקשים

כל הזכויות שמורות

לעזר זהרד - ולמפעל חק לישראל העולמי

ביאור הזוהר

זוהר

ביאור הזוהר

נקשרים ונכנעים לפניהם, בשעתא דפתחין פומהון על ערסיהו - בשעה שפותחים פיהם על מיטתם בשמיע ישראלי' (דברים ו ז) - [קריאת שמע שעל המיטה], ובקעאן רחמי קמי מלכא קדישא - ומבקשים רחמים לפני

המלך הקב"ה, בכמה קראי [-פסוקים] דרחמי כגון ישיב בסתר וגו' (מלכים א' כד-כז),

וברכך וגו' (נמדרג ו כד-כז). רבי אבא אמר פירוש אחר בפסוק, 'הן עם בלביא יקום' נאמר בלשון עתיד, כי זמנין האי עמא - עתידים העם הזה, למיקם [-לקום] על פל עמין עובדי עבודה זרה, פאריה גיבר ותקיה, ויתרמי עליהו - ויפלו עליהם לאבדם. ארחיהו דכל אריותא - הדרך של כל האריות למשכב על מרפיהו [-טרפס] וכך להכניעם ולהרגם, אכל עמא דא [-עם זה], 'לא ישוב' אלא ביד רמה יכניעו את האומות 'עד יאכל טרף'.

דבר אחר - פירוש נוסף בפסוק, 'הן עם בלביא יקום' וכארי יתנשא, לקרבא קרבנין ועליון קמי מלכיהו - להקריב קרבנות ועולות לפני מלכם, על גבי מדבחה [-המזבח] בבית המקדש. ותנא - ולמדנו בשעתא דקורבנא אתוקד - בשעה שהקרבן נשרף על גבי מדבחה [-המזבח], הו' חמן דיוקנא דחד אריה רביע - היו רואים דמות אריה אחד רובץ על ההוא קרבנא ואכיל ליה [-ואוכל אותו].

ואמר רבי אבא מי הוא האריה שרביץ על המזבח, אוריאל מלכא עלאה הנה [-המלאך העליון היה]. וקמאן ליה בדיוקנא דאריה תקיפא - וראו אותו בדמות אריה גיבור, רביע על מדבחה ואכיל לין

בשעתא דפתחין פומהון על ערסיהו, בשמיע ישראלי' (דברים ו ז), ובקעאן רחמי קמי מלכא קדישא, בכמה קראי דרחמי. רבי אבא אמר, 'הן עם בלביא יקום'. זמנין האי עמא, למיקם על פל עמין עובדי עבודה זרה, פאריה גיבר ותקיה, ויתרמי עליהו. ארחיהו דכל אריותא למשכב על מרפיהו, אכל עמא דא, 'לא ישוב עד יאכל טרף'.

דבר אחר, 'הן עם בלביא יקום', לקרבא קרבנין ועליון קמי מלכיהו, על גבי מדבחה. ותנא, בשעתא דקורבנא אתוקד על גבי מדבחה, הו' חמן דיוקנא דחד אריה רביע על ההוא קרבנא, ואכיל ליה. ואמר רבי אבא, אוריאל מלכא עלאה הוה, וקמאן ליה בדיוקנא דאריה תקיפא, רביע על מדבחה, ואכיל לין לקרבנין. וכד ישראלי לא הו' זכאין פל פה, הו' חמאן דיוקנא דחד בלביא חציפא רביע עליה, בדין הו' ידעי ישראלי דבעיין תשובה, וכדין תייבן.

'לא ישוב' וגו', אליון קרבנין דליליא כגון עליון. ודם חללים ושתה' (נמדרג ט ס), דקודשא בריך הוא אגח קרבא דילהון על שנאיהו.

רבי אלעזר אמר, 'לא ישוב', מהו 'לא ישוב'. אלא בכל ליליא וליליא, כד בר נש איהו אזיל בפקודי דמאריה, לא שכיב על ערסיה, עד דקטיל אלה ומאה ועשרים וחמש, מאינון זינין פישין דשריין עמיה. רבי אבא אמר, אלה אינון דסטר שמאלא, דכתיב (מלכים א' ז)

לקרבנין - שרובץ על המזבח ואוכל את הקרבנות. וכד ישראלי לא הו' זכאין [-לא היו צדיקים וראויים] פל פה שיתקבל קרבנם, הו' חמאן דיוקנא דחד בלביא חציפא רביע עליה - היו רואים דמות כלב אחד חצוף רובץ על המזבח, בדין הו' ידעי [-אז ידעו] ישראלי דבעיין [-שצריכים לעשות] תשובה כדי שיתקבל הקרבן, וכדין תייבן - ואז עשו תשובה ושוב חזר האריה לרובץ וידעו שנתקבל הקרבן.

והמשך הפסוק 'לא ישוב עד יאכל טרף' וגו', אליון קרבנין דליליא - הם הקרבנות של הלילה כגון עליון [-עולות] שלא נתעכלו במשך היום ונשרפים ומתעכלים במשך הלילה. (נמדרג ט ס) ודם חללים של האומות ושתה' עם ישראל, משום דקודשא בריך הוא אגח קרבא דילהון על שנאיהו - שהקב"ה נלחם את מלחמתם עם שונאיהם בזכות הקרבנות.

רבי אלעזר אמר בפירוש הפסוק, כמו שפירש בתחילת המאמר שהכוונה על קריאת שמע שעל המיטה, 'לא ישוב', מהו הכוונה 'לא ישוב עד יאכל טרף'. אלא בכד דליליא ודליליא [-לילה ולילה], כד בר נש איהו אזיל בפקודי דמאריה - אם האדם הלך והתנהג ביום כמצות בוראו, אזי לא שכיב על ערסיה [-מיטתו], עד דקטיל אלה ומאה ועשרים וחמש מזיקים, מאינון זינין פישין דשריין עמיה - מאותם מינים הרעים השורים עמו

מחמת חטאיו [ובקריאת שמע שעל המיטה הורג אותם]. רבי אבא אמר, אלה מהמזיקים אינון דסטר שמאלא - הם בצד שמאל של האדם, דכתיב (מלכים א' ז)

הנה [-המלאך העליון היה]. וקמאן ליה בדיוקנא דאריה תקיפא - וראו אותו בדמות אריה גיבור, רביע על מדבחה ואכיל לין

בלק ליום רביעי

קפה

ביאור הזוהר

זוהר

ביאור הזוהר

'יפול מצדך אלף ורכבה מימנך' [הרי שצדך הוא שמאל]. ומהיכן נלמד שעל ידי קריאת שמע שעל המיטה נהרגים המזיקים, כְּמָה דְּכָתִיב (שם קמט ה-ו) כמו שנאמר 'יַעֲלִזוּ חֲסִידִים בְּכַבֹּד וְגו' יִרְנְנוּ עַל מִשְׁכַּבְתָּם' [בקריאת שמע], ועל ידי ש'רוממות אל בגרונם' וְגו' זוכים ותרב פּיפּוּת בְּיָדָם, 'לַעֲשׂוֹת נֶקְמָה וְגו' בְּגוֹיִם' [-החיצונים וכוחות הרע המזיקים]. הָדָא הוּא דְּכָתִיב - זֶהוּ פִּירוּשׁ הַפֶּסוּק 'לֹא יִשָּׁכַב עַד יֵאָכֵל טָרֶף' וְגו', וְדָא הוּא - וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב 'לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כְּתוּב' וְגו' (שם פסוק ט), שֶׁכָּבֵד נִכְתָּב בְּתוֹרָה לֹא יִשָּׁכַב עַד יֵאָכֵל טָרֶף.

'יפול מצדך אלף'. כְּמָה דְּכָתִיב (שם קמט ה-ו) 'יַעֲלִזוּ חֲסִידִים בְּכַבֹּד' וְגו', 'רוממות אל בגרונם' וְגו', 'לַעֲשׂוֹת נֶקְמָה' וְגו'. הָדָא הוּא דְּכָתִיב 'לֹא יִשָּׁכַב' וְגו', וְדָא הוּא 'לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט' וְגו' (שם פסוק ט). אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, לְקַבְּלֵי תְּלַת זְמָנִין דְּהוּא מְחָא לְאַתְנִיָּה, וְאַטְעִין לָהּ בְּחַרְשׁוּי, אַתְּבָרְכוּן יִשְׂרָאֵל תְּלַת זְמָנִין. רַבִּי חֲיִיאָ אָמַר, לְקַבְּלֵי אַתְּבָרְכוּן יִשְׂרָאֵל, תְּלַת זְמָנִין דְּסִלְקִין יִשְׂרָאֵל לְאַתְחִיזָאָה קָמִי מַלְכָּא קַדִּישָׁא.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה לַפְּרֹשׁ לַמָּה בִּירַךְ בַּלַּעַם אֶת עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּשׁ פַּעֲמִים, לְקַבְּלֵי תְּלַת זְמָנִין דְּהוּא מְחָא לְאַתְנִיָּה - כִּנְגַד שֶׁלֹּשׁ פַּעֲמִים שֶׁהִכָּה בַּלַּעַם אֶת אֶתְוֹנו בְּדֶרֶךְ, וְאַטְעִין לָהּ בְּחַרְשׁוּי - וְהִטְעִין עָלֶיהָ אֶת כִּשְׁפּוֹ כְּדִי לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל, לִכְן מִידָה כִּנְגַד מִידָה אַתְּבָרְכוּן [-נִתְבָּרְכוּ] יִשְׂרָאֵל עַל יְדוֹ תְּלַת זְמָנִין - שֶׁלֹּשׁ פַּעֲמִים. רַבִּי חֲיִיאָ אָמַר וּמוֹסִיף עוֹד, שֶׁלְּקַבְּלֵי אַתְּבָרְכוּן - כִּנְגַד זֶה נִתְבָּרְכוּ יִשְׂרָאֵל מֵהֶקֶב"ה, תְּלַת זְמָנִין - שֶׁלֹּשׁ פַּעֲמִים כִּשְׁנָה דְּסִלְקִין [-כְּשֶׁעוֹלִים] יִשְׂרָאֵל לְרַגְלֵי דְּאַתְחִיזָאָה קָמִי מַלְכָּא קַדִּישָׁא - לְהִרְאוֹת לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

יוסף דחק

הלכה

מבוא

כתב רבינו (לעיל ח א) 'תפלת הציבור נשמעת תמיד, ואפילו היו בהן חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים. לפיכך צריך אדם לשתף עצמו עם הציבור, ולא יתפלל ביחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הציבור'. להלן יתבאר שאין להקדים את תפילתו לתפילת הציבור, מפני שהוא כמבזה את הציבור. אם בא לבית הכנסת ומצא שהציבור כבר מתפללים, אם יכול להתחיל ולסיים קודם שיגיע השליח ציבור לקדושה יתפלל, ואם לא ימתין עד שיתחיל השליח ציבור חזרת הש"ץ ויתפלל עמו עד קדושה ויאמרה עם הציבור.

מי שעדיין לא סיים תפילתו כשהציבור אומרים קדושה

או אמן יהא שמייה רבה, לא יפסיק לענות עמהם. וכן אם הוא באמצע שאר ברכות. חובת ציבור בכל מקום שיש בו עשרה מישראל לבנות להם בית הכנסת, וכופין זה את זה ליתן מעות לצורך כך, וכן לצורך קניית ספר תורה נביאים וכתובים.

מבוארת

אסור להתפלל בבית הכנסת קודם הציבור, מפני כבוד הציבור, ודין

המאחר לבוא לבית הכנסת

א אסור לו להתפלל בציבור שיקדים את תפלתו לתפלת הציבור מפני שהוא כמבזה את הציבור.

הנכנס לבית הכנסת

ומצא ציבור שמתפללין

תפילת שמונה עשרה

בְּלַחֲשׁ, אִם יָכוֹל לְהִתְחִיל

וְלִגְמַר עַד שְׁלֹא יִגִּיעַ

שְׁלִיחַ צִיבּוֹר לְקִדְשָׁהּ,

יִתְפַּלֵּל וְיִסִּים קוֹדֶם

שִׁיגִיעַ הַשְּׁלִיחַ צִיבּוֹר

לְקִדּוּשָׁה כְּדִי שִׁיּוּכֵל

לומר עמו קדושה, ואם

לֹא יֵאָכֵל לְהִתְחִיל, וְאִם

אֵלֶּה יִמְתִּין עַד שִׁיִּתְחִיל

שְׁלִיחַ צִיבּוֹר לְהִתְפַּלֵּל

בְּקוֹל רֹם, וְיִתְפַּלֵּל עִמּוֹ

בְּלַחֲשׁ מִלָּה בְּמִלָּה עַד

שִׁיגִיעַ שְׁלִיחַ צִיבּוֹר

לְקִדְשָׁהּ, וְאִזּוּ אִף הוּא

עוֹנֶה קִדְשָׁהּ עִם הַצִּיבּוֹר

וּמִמְשִׁיךְ וּמִתְפַּלֵּל שְׂאֵר תְּפִלָּה לְעַצְמוֹ. וְאִם הִתְחִיל

לְהִתְפַּלֵּל קֹדֶם שְׁלִיחַ צִיבּוֹר וְעֵדִיין הוּא בִּאֲמָצַע

תְּפִילָּתוֹ וְהִגִּיעַ שְׁלִיחַ צִיבּוֹר לְקִדְשָׁהּ לֹא יִפְסִיק

אֶת תְּפִילָּתוֹ וְלֹא יַעֲנֶה קִדְשָׁהּ עִמָּהּ. וְכֵן לֹא יַעֲנֶה

הלכות תפלה

א אסור לו להתפלל בציבור שיקדים תפלתו לתפלת הציבור. הנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור שמתפללין בְּלַחֲשׁ, אִם יָכוֹל לְהִתְחִיל וְלִגְמַר עַד שְׁלֹא יִגִּיעַ שְׁלִיחַ צִיבּוֹר לְקִדְשָׁהּ, יִתְפַּלֵּל. וְאִם לֹא יִמְתִּין עַד שִׁיִּתְחִיל שְׁלִיחַ צִיבּוֹר לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רֹם, וְיִתְפַּלֵּל עִמּוֹ בְּלַחֲשׁ מִלָּה בְּמִלָּה עַד שִׁיגִיעַ שְׁלִיחַ צִיבּוֹר לְקִדְשָׁהּ, וְעוֹנֶה קִדְשָׁהּ עִם הַצִּיבּוֹר וּמִתְפַּלֵּל שְׂאֵר תְּפִלָּה לְעַצְמוֹ. וְאִם הִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל קֹדֶם שְׁלִיחַ צִיבּוֹר וְהִגִּיעַ שְׁלִיחַ צִיבּוֹר לְקִדְשָׁהּ לֹא יִפְסִיק וְלֹא יַעֲנֶה קִדְשָׁהּ עִמָּהּ. וְכֵן לֹא יַעֲנֶה

א. רמב"ם פרק י הלכה טז.

הלכה

מבוארת

אמן יהא שמיה רבא
מברך והוא פאמצע
התפלה, ואין צריך לו
שלא יענה כשהוא
פאמצע שאר הברכות
כגון ברכות הנהנין או
ברכת המצוות:

כל מקום שגרים שם עשרה
יהודים צריכים הם לבנות בית
הכנסת

ב בכל מקום שיש בו

אמן יהא שמיה רבא מברך והוא
פאמצע התפלה, ואין צריך לו
הברכות:

ב כל מקום שיש בו עשרה מישראל צריך
להכין לו בית שיקנסו בו לתפלה
בכל עת תפלה, ומקום זה נקרא בית
הכנסת. וכופין בני העיר זה את זה לבנות
להם בית הכנסת ולקנות להם ספר תורה
נביאים וכתובים:

ב. שם פרק יא הלכה א.

וכתובים:

ביאור מוסר

(ספר חסידים סימנים קיט - קכב)

מוסר

עין רעה בשל אחרים נחשבת כזול

יש אדם הגוף מחבריו, ואינו - ואין הגול נראה וניכר
לעינים [על אף שדרך גזילה שהיא בפרהסיא, שלא כגניבה
שהיא בצניעא], וזה הוא האדם הדר עם בני אדם בעיר
אחת ועינו רעה בשל אחרים, שהוא מזיק לחפציהם על ידי
עין הרע, והוי כגזילה, ואין הדבר ניכר לעינים.

מדות הבושה והנאמנות קשורות זו לזו

מדת הבושה ומדת הנאמנות - הנאמנות והיושר, הן
שתי מדות הנצמדות זו לזו, וקשורות לקראת מהן
תפלת חביריה, כגון אם תראה אדם שאינו מתבייש
במעשיו, אזי הוא כמו כן גם שקרן ואין להאמין לדבריו,
וכן להיפך.

מלאכה בימים האסורים אין בה סימן ברכה

ישנו חכמים בברייתא (ראה פסחים נ: ומגילה ה:), העושה
מלאכה בערב שבתות ובערבי ימים טובים מן
המנחה ולמעלה, ובמוצאי שבתות ובמוצאי ימים
טובים קודם שיבדיל בין קודש לחול, ובימי הקנאה ובימים
הפורים ובראש חודש, ובכל מקום - זמן שיש בו נדנדוד - חשש לעבירה, וביארו בגמרא שכוונת הברייתא במה
שאמרה 'ובכל מקום' וכו', הוא להביא - לרבות גם תענית שגזרו בית דין על הצבור מפני שלא ירדו גשמים, בכל
אלו, העושים מלאכה אינם רואים סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם, שאף שירויח ממלאכה זו יפסיד במקום אחר.

עונשו של העושה מלאכה בערב שבת ואינו מכין צרכי שבת

מעשה באשה אחת שהיתה מונה חוטים מן הפשתן בערב שבת, ולכן לא היתה עוסקת בהכנת צרכי שבת
בראוי, ולאחר זמן מתה האשה. וראה אדם אחד בחלום שהיו שורפים בגיהנום את עיניה ואת ידיה בנעורת -
בפסולת של פשתן, ושאל למה דינה - עונשה בכה, השיבו לו, מפני שהיתה עוסקת בערב שבת בטויית חוטי
פשתן, ולא היתה עוסקת בצרכי שבת:

הוספות חדשות

פניני אור החיים (במדבר כג כא)

ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו. פרוש, ישראל שהם הצדיקים. ה' אלהיו עמו, הם
בנגד שתי בחינות שהזכיר, הנקראים בשם
יעקב שהם ההמון עם, והמתכנים בשם
ישראל שהם הצדיקים. ה' אלהיו עמו, הם
בנגד שתי בחינות שהזכיר, הנקראים בשם
יעקב שהם ההמון עם, והמתכנים בשם
ישראל שהם הצדיקים.

פניני אור החיים

אֶלָּא בָּהֶם עֲצָמָן יֵשׁ הַדְּרָגָה זוֹי. וְכֵן תִּמְצָא שֶׁהַצְדִּיקִים כָּל מָקוֹם שְׁנוֹתָנִים בּוֹ עֵינֵיהֶם לְהַשְׁחִית בְּכָל הַנִּבְרָאִים, הֵם בְּעָלֵי הַיְכָלֹת^א: עוֹד יִתְבָּאֵר עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ז"ל (ברכות סא:): עַל רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהָיוּ סוֹרְקִים בְּשָׂרוֹ בְּמִסְרָקוֹת שֶׁל בְּרוֹזַל וְהָיָה מֵאֲרִיף בְּאֶחָד וְכו'.

וְהוּא אוֹמְרוֹ ה' אֱלֹהָיו עָמוֹ, פְּרוֹשׁ, מְדַבֵּק נִפְשׁוֹ בַּה' אֱלֹהָיו בְּתַכְלִית הַחֲבִיבָה^ב, הֵגֵם שְׁתִּרְעֵת מָלְךְ בּוֹ בְּשִׁבְט בְּרוֹזַל שְׁסוֹרְקִין בְּשָׂרוֹ^ג, וְאָפְלוּ בְּזָמַן עֲצָמוֹ שֶׁהִשְׁכַּט בּוֹ, שֶׁהָיוּ סוֹרְקִים וְכו', אָף עַל פִּי כֵן ה' אֱלֹהָיו עָמוֹ:

מאורי אור

שֶׁאִמְרָא 'וְתִרְעֵת מֶלֶךְ בּוֹ', שֶׁכֵּן הַשְׁבִּירָה וְהַיִּבּוּד שֶׁל מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הוּא בּוֹ, בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שִׁישׁ בּוֹ כְּעֲצָמוֹ כַּח זֶה. ז' כְּדֹאִיתָא בַּחז"ל (ברכות נח:): נִתֵּן עֵינָיו בּוֹ וְנַעֲשֶׂה גַל שֶׁל עֲצָמוֹת. ח' שֶׁהִיתָה נִפְשׁוֹ דְּבוּקָה לַה' בְּתַכְלִית הַחֲבִיבָה, וְהָיָה מֵאֲרִיךְ בְּאוֹמְרוֹ 'ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד', וְהוּא 'ה' אֱלֹהָיו עָמוֹ'. ט' פִּירוּשׁ 'תִּרְעֵת' כִּנ"ל, מִלְשׁוֹן שְׁבִירָה וְרִיצוּץ. וְבִתְיַבֵּת 'מֶלֶךְ' נִתְכוּיִן לְמַלְכוּת הַרְשָׁעָה שֶׁנִּתְפַּסֵּס בִּידָם. י' בְּאוֹמְרוֹ 'וְתִרְעֵת מֶלֶךְ בּוֹ' נִכְלָלִים שְׁנֵי דְּבָרִים, הָאֶחָד שֶׁהֵגֵם שְׁתִּרְעֵת בְּכָל כֶּךָ יְסוּרִים קָשִׁים עַל אֲמוֹנָתוֹ בַּה', לֹא עֹזֵב אֲמוֹנָתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְלֹא זֶה מִחֲבָבּוֹ, וְהוּא בְּכָלִלוֹת. וְעוֹד שֶׁאֲפִילוֹ בְּאוֹתוֹ הִזְמִין עֲצָמוֹ שֶׁסָּרַק בְּשָׂרוֹ בְּמִסְרָקוֹת שֶׁל בְּרוֹזַל, גַּם לֹא פֶסֶק מְדִבִּיקוֹתוֹ בַּה' וְהֵאֲרִיךְ בִּיחּוּד שְׁמוֹ בְּתַכְלִית הַחֲבִיבָה.

לְצַד הַדִּין^א, אֶלָּא אוֹהֵב הַטּוֹב בְּמָה שֶׁהוּא טוֹב^ב. וְדִקְדָּק לֹאמַר אֱלֹהָיו, שֶׁלֹּא תַחֲשַׁב שְׁאֵם ה' יִיטְרֵהוּ יָשׁוּב אַחֲרָיו, לָזֶה אָמַר אֱלֹהָיו, שֶׁהֵגֵם שִׁיטְרָהוּ, עַל מִשְׁמַרְתִּי אֲהַבְתוֹ יַעֲמֵד. וְיִכְנָגַד כֵּת הַהִמּוֹן הַנִּקְרָאֵת בְּשֵׁם יַעֲקֹב, אָמַר וְתִרְעֵת מָלְךְ בּוֹ, שֶׁהוּא יָרָא לְצַד הַמִּשְׁפָּט^ג: עוֹד יִרְצֶה לֹאמַר שֶׁכֵּחַ הַשְּׁגָתָם, שֶׁלֹּא בָּחַר ה' לְשִׁפְן שְׁמוֹ אֶלָּא עָמָם^ד. וְעוֹד שֶׁעָשָׂה בָּהֶם כַּח עֲלִיּוֹן שִׁיכּוּלִין לְאַבֵּד כָּל מָה שְׁנוֹתָנִים בּוֹ עֵינֵיהֶם, כְּמָלְךְ עוֹלָם, וְהוּא אוֹמְרוֹ וְתִרְעֵת מָלְךְ בּוֹ, פְּרוֹשׁ, אֵין צְרִיכִין שֶׁה' יַאֲבִיד קְמִיָּהם,

א הצדיק אינו עובד את ה' רק משום שהוא מתיירא שלא תפגע בו מדת הדין ותענישו. ב מהטעם עצמו שה' הוא טוב ותורתו ומצוותיו טובים, זה הטעם לאהבתו את ה' ותורתו. ג הזכיר שם אלהים שהוא מורה על מדת הדין, אף שעתה הוא מדבר מבחינת הצדיקים העובדים את ה' מאהבה. ד המון העם מקיים את התורה לצד שהוא ירא מה', כעבד הירא ממשפט המלך ומהעונש שהוא מביא לעוברים על מצותו. וכן לשון 'תירועה' מורה על בחינת הדין והמשפט. ה שצויה להם לעשות לו משכן כדי שישכון בתוכם. וזהו 'תירועת מלך בור', וכמו שתרגם אונקלוס 'ושכינת מלכהון ביניהון'. ו 'תירועה' הוא מלשון 'תירועם בשבט ברזל' (תהלים ב ט), שהוא ענין שבירה וריצון. וזהו

מצוות ה'

שֶׁמֶן שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בָּלָא פְדִיּוֹן חוּץ לְיִירוּשָׁלַיִם שְׁנֵי אֲמָר (דברים יז ט) 'לֹא תוֹכֵל לֵאכּוֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְגָן תִּירוּשָׁךְ וְיִצְהָרֶךְ'. וְאֵם לֵאחֲרָיו שְׂרָאוֹ פְּנֵי יִירוּשָׁלַיִם דִּהִינּוּ לֵאחֲרָיו שְׂבָאוֹ לִפְנֵים מַחֲמוֹת יִירוּשָׁלַיִם, אֶחָד חוּץ לְיִירוּשָׁלַיִם כֹּזֵית דָּגָן וְשֵׂתָה רִבְעִית יֵין וְרִבְעִית שֶׁמֶן, לֹקֶה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. [וְאֵין זֶה לֹא שֶׁבְּכָלִלוֹת וְכֵן עַד מִצְוֵה ת"נ] שֶׁבְּפִירוּשׁ אֲמָרוֹ בְּכָרִיתוֹת דָּף ה' (ע"א) שְׁלֹקָה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד (עין ג' ט). אֲבָל קוֹדֵם שִׁיכְנוֹסוֹ לְיִירוּשָׁלַיִם מִכֵּין אוֹתוֹ מִכּוֹת מִרְדּוֹת מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים. וְנוֹהֵג בְּזִכְרֵם וְנִקְבוֹת כְּשֶׁמַּעֲשֵׂרוֹת נֹהֵג (עין ג' ט): מִס' מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. מִכּוֹת י"ב. י"ז. י"ח. כְּרִיתוֹת ד'. ה'. רִמְבָּ"ם מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פ"ב. סה"י לֹא תַעֲשֶׂה קְמוּ"א-קְמוּ"ג. סמ"ג לֹאִין רִנ"ט-רס"א, וְרִמְבָּ"ם בְּשׁוּרֵשׁ ט' חֲשַׁב כָּל אֱלוֹ ג' לֹאִין לֵלֵאוֹ אֶחָד. וְעֵיין כָּלל ח':

תַּמְב [קִפְטָן] מִצְוֹת עֲשֵׂה לְפָדוֹת קִדְשִׁים שְׁנֵי בָּהֶם מוֹם, שְׁנֵי אֲמָר (דברים יז טו) 'רֶק בְּכָל אוֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבַּח וְאֶכְלֵת בְּשָׂרִי'. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁהַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּפִסּוּלֵי הַמּוֹקֵדֶשִׁין שִׁיפְדוּ וְיִצְאוּ לְחוּלִין וְיִאֲכָלוּ וְלֹקֶחֶין בְּדַמֵּי הַפְּדִיּוֹן בְּהֵמָה אֲחֵרָה לְקִרְבָּן (עין מ"א) שֶׁזֶּה עֵיין ג' ט: בְּכּוֹרוֹת ט"ו. ל"א: תְּמוּרָה ל"ב: רִמְבָּ"ם אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ פ"א. סה"מ מִצְוֹת עֲשֵׂה פ"ו. סמ"ג עֵשִׂין קע"ז:

תַּמְג-תַּמָּה (רַנְד) מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁלֹא לֵאכּוֹל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁל תְּבוּאָה בָּלָא פְדִיּוֹן חוּץ לְיִירוּשָׁלַיִם. (רַנְה) וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁלֹא לְשִׁתּוֹת יֵין שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בָּלָא פְדִיּוֹן חוּץ לְיִירוּשָׁלַיִם. (רַנְו) וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁלֹא לֵאכּוֹל

ש"ע	(סי' צו סעיפים א-ג)	הרב
א כשהוא מתפלל^א לא יאחז בידו תפלין^ב, ולא ספר מכתבי הקדש^ג, ולא קערה מלאה, ולא ספין, ולא מעות^ד, ולא כפר^ה, מפני שלבו עליהם שלא יפלו, ויטרד ותבטל פונתו. אבל שאר דברים שאם יפלו לא יפסדו ולא יזיקו לו, מותר לאחז מן הדין. אלא שמצוה מן המבחר שלא לאחז כלום, אלא יהיו ידיו פפותין בעומד לפני המלך כמו שנתבאר סימן צ"ה סעיף ד'. ולולב בזמנו מותר לאחז, אף על פי שאם יפל אפשר שיפסל, מפל מקום כיון שהאחיזה היא מצוה אינו נטרד בשבילו: ב מותר לאחז סדור בידו בשעה שמתפלל, שפיון שאוחז		לצרף התפלה אינו נטרד בשבילו. ומפל מקום אם לא היה בידו קדם שהתחיל, לא יחזו(ו)ר אחריו בתפלה לטלו משום הפסק, אלא אם כן היה במקום מיוחד שהוא מוכן, אז מותר לטלו אפלו בתוך התפלה, והוא שנוטלו כדי להתפלל מתוכו. וכל המתפלל מתוך הסדור יזהר שיירשם תחלה כל המקומות שצריך להתפלל באותה תפלה, ולא יחפש אחריהם בתוך התפלה, כי יפסיק על ידי זה ולא יוכל לכוון יפה: ג נפל ספר לפניו על הארץ ואינו יכול לכוון יפה מפני זה, מותר להגביהו כשיסיים אותה ברכה שהוא עומד בה:
פסקי משנ"ב		
א במשנ"ב (סק"א): בפמ"ג כתב דהוא הדין בשעת קריאת שמע ופסוקי דזמרה. ב במשנ"ב (סק"ב): ובדיעבד אין צריך לחזור ולהתפלל, אם לא שידע שעל ידי זה לא כיוון באבות. ומותר הש"ץ להחזיק הס"ת בידו כשאומר 'יקום פורקן', דכיון שכוונתו אז להתפלל על לומדי תורה, על כן מחזיק הס"ת בידו ולא לשם שמירה, והוי כמו לולב בזמנו. וכן מותר להחזיק בשעה שמברכין החודש. ג במשנ"ב (סק"ג): והוא הדין כל ספרים שלנו.		ד במשנ"ב (סק"ד): שלא יתפורו. ואף אם הם צרוּרין טריד שמא יאבדו. אם לא שאוחז באופן דליכא למיחש שמא יאבדו. ה במשנ"ב (סק"ה): וי"א דהני לאו דווקא, אלא אורחא דמילתא נקט, והוא הדין שאין לטול שום דבר בידו בשעת התפלה, וכן הסכים הט"ז. ו במשנ"ב (סק"ו): צריך עיון אם מותר ליקח תפלין וספר תורה בידו היכא דמתיירא מפני גנבים, דאפשר דהתירו לו.

